

(jf. udviklingspsykologiens påvisning af, at man er idealistisk som ung og bliver mere pragmatisk med alderen) og kulturhistorisk (jf. det værdimæssige skift der skete fra 1970erne (hippietid) til 1980erne (yuppietid)).

Er grunden til at Dahl ikke tematiserer disse skift måske, at Minerva ikke kan vise historiske værdiskift? Modellen kan jo ikke vise den absolute fordeling af de 4 livsstilsretninger (kun at de til sammen udgør godt 50% af variansen i data-materialet)? Og nu vi er i gang. Dahl beskæftiger sig ikke med personer, der bryder med den livsstil, de vokser op i, fordi han mener, sådanne brud sker uhyre sjældent. Dermed afviser han fx. den kulturelle betydning af den livsstilsgruppe Bourdieu kalder den ny middelklasse – en gruppe, der har en central plads i postmoderne kulturteori. Men hvordan ved Dahl, at de livsstilsgrupperinger han beskriver – og som han ikke kender størrelsen af – er større end fx. den ny middelklasse? Og selv om den ny middelklasse er en lille gruppe, så er den formodentlig alligevel meget interessant i et livsstilsperspektiv. Flere undersøgelser peger nemlig på, at det er en meget kulturaktiv og forbrugsvillig gruppe. En slags modernitetens pionerer.

Endelig sidder man nogle gange med fornemmelsen af, at Dahl forenkler den kulturelle betydningsdannelsesproces. Dahl illustrerer fx. værdidannelsens strukturelle og strategiske karakter ved at analysere de politiske partiers gensidige positionering. Pointen er, at 9 politiske partier betyder 9 mulige politiske synspunkter. En klassisk strukturalistisk tankegang. Men i en moderne (medie)offentlighed er der mange aktørers synspunkter, der gør sig gældende – enkeltsagsbevægelser, uvildige eksperter, pressen – og samtidig er mange politiske sager (fx. EU) så sammensatte, at de er svære at tilskrive værdi. Disse forhold bevirker, at der ikke er tale om et lukket system med stabile »værdier« at falde tilbage på? (Meget kunne i hvert fald tyde på, at det er sådan vælgerne har det, når kun 50% stemmer til EU-valget).

Ovenstående indsigelser skal ikke forplumre det overordnede indtryk af, at »Hvis din nabo var en bil...« er et enestående bevis på, at der på kan bygges bro mellem det merkantile/handels-højskolen og universiteterne, at man kan udvikle teori og samtidig underholde, og at man kan være saglig og samtidig debatterende. Bogen er et must på enhver medieforskers hyld.

*John Thorup, Ph. D.-studerende,
Institut for Film- & Medievidenskab,
Københavns Universitet.*

Kirsten Drotner, Klaus Bruhn Jensen, Ib Poulsen, Kim Schrøder: *Medier og kultur. En grundbog i medieanalyse og medieteor*, København: Forlaget Borgen, skriftrækken *Medier*, 1996. Andet oplag 1997. 258 kroner.

Hvis der er een ting, nye studerende, efter min erfaring, sukker efter, er det grundbøger, der dels samler en række af de emner, teorier og begreber, de skal præsenteres for, dels minimerer udgifterne til boganskaffelser. Som lærer er jeg mere tilbøjelig til at ville præsentere de studerende for så mange tekster som muligt, så de ved selvsyn og gennem primærteksterne kan erfare, hvilket utroligt spændende område, de har kastet sig over. Mit behov for grundbøger har derfor især afspejlet de studerendes behov, men dog også en realistisk erkendelse af, hvad de studerende kan nå at læse. Endnu et behov, der hele tiden har rumstret, har imidlertid også været behovet for en samlet fremstilling af medie- og teorihistorie og analysemetoder, der tager udgangspunkt i en dansk tradition og et nordeuropæisk syn på videnskabsteori og på forskellige teorier og metoders anvendelighed i et nutidigt medieanalytisk perspektiv. Så forventningerne til »Medier og kultur« var faktisk hele fire ting på en gang, da jeg første gang brugte den i undervisningen i 1996/97.

Jeg er blevet bedt om at anmelde »Medier og kultur« som pædagogisk redskab, og selvom dette vanskeligt lader sig løsrive fra det indholdsmæssige, er det den vinkel, jeg især vil anlægge for min kritik af bogen. Beskrivelsen af bogens pædagogiske potentialer kan dels ses ud fra mine egne erfaringer som lærer, dels ud fra de kommentarer, jeg har fået fra de studerende, der har brugt den, nemlig to hold førsteårsstuderende på BA-niveau i faget Medieanalyse på Nordisk Filologi, KU.

Bogen er delt op i fire hoveddele: en historisk, der omhandler både mediehistorie og medie-forskningshistorie, en sprogvidenskabelig med vægt på kommunikationsteori, en litteraturvidenskabelig med vægt på fortælleformer og en samfundsvidenskabelig. De fire dele skal tilsammen og hver især give indfaldsvinkler til bogens hovedprojekt, nemlig at analysere 'hvordan massemedierne bidrager til kulturen i et moderne samfund ved at tilskrive dette samfund mening' (præsentationen på bagsiden). I hvert af de fire afsnit er vægten lagt på nyere forskning, men der er også inddraget en historisk dimension i forhold til teori-udviklingen. Bogen tager tydeligvis afsæt

i en humanistisk medieforskningstradition, men samtidigt integreres humanistiske og samfundsvidenskabelige teoretiske og metodologiske tilgange til studiet af medierne og deres funktioner i kulturelle kontekster i et moderne samfund.

Forfatterne bag »Medier og kultur« bruger især tre pædagogiske teknikker i bogen: eksempler/cases, illustrationer og arbejdsopgaver. Eksemplerne er hentet fra både de trykte og de elektroniske medier og forekommer at være omhyggeligt udvalgt med målgruppen for øje, således at de enten relaterer til målgruppens formodede univers (bestemte genrer og tekster) eller er aktuelle (store nyheder) eller universelle (den indledende case om Titanic, som i mellemtiden har fået endnu en væsentlig pointe). I hele bogen er de mange eksempler med til at illustrere og underbygge de teoretiske problemstillinger, og de er i høj grad med til at lette læsningen af den meget koncentrerede og informationstunge hovedtekst. Eksemplerne bruges også som udgangspunkter for de demonstrationer af forskellige analysemetoder, som det er et af bogens formål at give. En af de ting, de studerende netop har lagt vægt på i deres positive kommentarer til bogen er denne kobling mellem eksempler, analyse og teori, dels fordi eksemplerne i pågældende tekstdels kontekst anskueliggør begreber og teori, dels fordi denne kobling er genkendelig fra undervisningssituationen.

Illustrationerne består primært af fotos fra diverse medietekster eller af bestemte medier, samt enkelte (vittigheds)tegninger. De fotos og andre billeder, der bruges i bogen, fungerer faktisk ikke i traditionel forstand som illustrationer i forhold til hovedteksten, fordi de er forsynede med uddybende undertekster, således at billede og tekst tilsammen fungerer enten som selvstændige argumentationer i fremstillingen af emnet eller som eksempler på linie med de tekstligt fortalte eksempler. Billedernes visuelle fremstilling af emnet giver en yderligere dimension og bidrager til forståelsen. En anden type grafisk fremstilling er de mange figurer, der anvendes i bogen. De er helt uundværlige, og anskueliggør på bedste vis diverse modeller og oversigter. Også dette fremhæves af de studerende som et plus.

Arbejdsopgaverne er placeret efter de fleste kapitler og skal, såvidt jeg kan se, fungere som øvelser i at forbinde teori med analyse. Jeg har ikke brugt arbejdsopgaverne i undervisningen, fordi de ikke har passeret med mine projekter, men enkelte studerende har for sig selv eller et par stykker sammen arbejdet med opgaverne med henblik på at forstå tekstens pointer.

Som nævnt er bogen umådeligt informations-tung qua sit meget ambitiøse projekt. Det bevirker, at teksten til tider forenkler fremstillingen voldsomt samt ophober nye begreber og fakta i store mængder. De fleste af mine førsteårsstuderende havde af denne grund temmeligt svært ved at læse den i første omgang, men da jeg valgte at bruge den som baggrundslæsning i udvalg med en lang række af de primære kilder, der omtales i bogen, som hovedtekster, endte det alligevel med, at »Medier og kultur« for de fleste blev et virkeligt godt redskab til at få overblik over teoriudvikling, sammenhæng mellem forskellige teorier og metoder, og ikke mindst som hjælp til begrebsafklaring.

De fire forventninger, jeg havde til bogen, blev indfriet forsåvidt de studerende kan forstå bogen, og at de ikke bruger den som bibel, men som informationskilde, som redskab i forbindelse med uddybende læsningen af primærkilder, og som inspiration til, hvorledes man kan arbejde ud fra forskellige tilgange til feltet og med forskellige metoder.

Det er temmeligt uoverskueligt at gå i detaljer med kritik af bogens konkrete indhold, fordi den er så omfattende og koncentreret. Derfor indskrænker jeg mig til et par overordnede kommentarer til indholdssiden, som også er relevante i forhold til bogens potentialer som undervisningsmateriale. For det første synes jeg, at bogen i temmelig høj grad – måske ikke uventet – afspejler, at de fire forfattere har bestemte interesserområder, de arbejder med inden for feltet. Det gør på den ene side, at alle afsnittene er skrevet på baggrund af meget grundig viden og indsigt, på den anden side bevirker det også, at vægten af bestemte temaer flere gange forskubber sig mellem hoveddele og afsnit bogen igennem. For eksempel udfoldes flere af afsnittene i del II, Medierne som sprog, betydeligt mere, end det forventes i forhold til den vægt, de pågældende temaer har i det indledende historiske afsnit. Et andet eksempel på en slags ubalance er, at der efter min mening bruges for lidt plads på egentlig billedanalyse og diskussioner om visualitet, selvom de visuelle medier bogen igennem er i fokus. Endnu et eksempel er, at diskussionen om nye medier (digitalisering, interaktivitet et cetera) fylder for lidt i hele bogen og afskæres for hurtigt især i del fire om samfund og medier, selvom bogen tydeligvis hele vejen igennem fokuserer på medier og kultur i det moderne samfund.

Sidst i bogen er diverse oversigter placeret som sædvanligt. Først en god, kommenteret litteraturliste, der omtaler relevant litteratur relateret til

hvert enkelt afsnit, dels oversigter over henholdsvis figurer og arbejdsopgaver. Disse oversigter er en god hjælp for brugerne, hvis de vil vende tilbage til bestemte problemstillinger.

Jeg har ét alvorligt kritikpunkt mod bogen, og det angår register og litteraturliste: der er umådeligt mange fejl i begge to. Da jeg ved min første gennemlæsning ret hurtigt fandt en del – uden at lede efter dem – gik jeg i gang med at checke kildehenvisninger og stikord fra en ende af. Efter 20 sider opgav jeg, efter at have fundet 17 fejl alene i forbindelse med henvisninger til titler og forfattere og foretog istedet nogle stikprøver. Og stikprøverne viser, at problemet er gennemgående. I det følgende nævnes nogle ganske få, men typiske eksempler: Forfattere, der optræder i teksten, mangler i litteraturlisten (eksempler: Althusser, Gramsci, Levi-Strauss, Laswell). Henvisninger til forfattere og titler mangler i registret (eksempler: Raymond Williams omtales foruden side 78 også side 12 og 331, Laura Mulvey nævnes foruden side 239 og 258 også side 96). En hel del forfattere mangler helt i registret. Hertil kommer konkrete fejl (eksempler: Stuart Hall omtales side 97, ikke side 96, side 177 er der en henvisning til Bønderbjerg, 1994, mens han i litteraturlisten krediteres for et værk, udgivet i 1993. Enten mangler der en litteraturangivelse, eller også er der uklarhed om udgivelsesår eller udgave).

Normalt vil jeg mene, at der ikke i anmeldelser skal bruges megen plads på rent tekniske problemer i de anmeldte udgivelser. Her vil jeg imidlertid understrege, at det er ufatteligt, at »Medier og kultur« er sendt ud med så mange fejl, da en af bogens gode langtidsholdbare anvendelsesmuligheder som grundbog for de studerende vil være som opslagsværk med mulighed for både at give overblik over teori- og mediehistorie, metodologi, referencer til forfattere og udgivelser. Især er det ufatteligt, fordi manglerne og fejlene kunne have været afhjulpet ved en grundig korrekturlæsning. Forlaget opfordres til at sende en korrigeret udgave ud til os i tredje oplag. Så vil »Medier og kultur« absolut kunne anbefales til brug for grundkurser i medieanalyse. Iøvrigt er prisen for bogen rimelig sammenlignet med prisniveauet for danske udgivelser generelt.

*Gitte Stald, kandidatstipendiat,
Global Media Cultures,
Institut for Film- & Medievidenskab,
Københavns Universitet.*

Stig Püschl, Mette Johansen og Stephen Schwarts: Radiomontager. Om lyd der skaber billeder, forlaget Systime i samarbejde med DR Multimedie, 128 s., 4 CD'ere. Pris: 400 kr.

Sidste år udkom en sjælden undervisningsbog. Sjælden, fordi den beskæftiger sig med et af de mest anvendte, men mindst analyserede medier: radioen. Bogen handler om analyser af radiomontager, og den er i sit omfang og anvendelsesigte meget bredt anlagt. Den sigter mod undervisningen i de ældste klasser i folkeskolen, ungdomsuddannelser (HF og gymnasium) og højskoler og kan anvendes i tværfaglige projekter – og i de enkelte fag: dansk, psykologi, samfundsfag og historie. De tre forfattere er henholdsvis lektor; cand. mag og redaktør i DR – radiomontør i DR og repræsenterer dermed flere synsvinkler på stoffet.

Bogen består af tre hovedafsnit. Det første rummer en meget kort gennemgang af radioens og radiomontagens historie og introducerer desuden til genrens hovedbestanddele med focus på de billedbærende elementer og på opbygning og fortællestruktur. I andet hovedafsnit finder man tre eksemplariske analyser af forskellige montagetyper: portrætmontagen, miljømontagen og sagsmontagen. Tredje hovedafsnit er lidt af en »praktisk rodekasse«. Det rummer en kort introduktion til, hvordan eleven selv kan arbejde med at producere radiomontager; et forslag til et undervisningsforløb henvendt til underviseren og en række oversigter: over montager, anvendelig litteratur og udgivne audioer. Desuden en samlet oversigt over de fire CD'er, som følger med bogen.

Som det fremgår sigter bogen i flere henseender bredt, og det er både en styrke og en svaghed. I sin helhed vil bogen ikke fungere som »elevens bog«. Dertil kræver den i alle afsnit (måske med undtagelse af det praktiske) en række forudsætninger, som ikke umiddelbart rummes i målgruppen. Det er primært en lærerens bog, og som sådan er den en veltilrettelagt og detaljerig inspirationskilde for både store og mindre projekter og undervisningsforløb. Særlig vellykket er bogens andet hovedafsnit, hvor centrale pointer konsekvent »illustreres« med udvalgte lydclip fra CD'erne – og det tilsvarende princip er anvendt i den meget korte historiske oversigt over montagens udvikling i Danmarks Radio.

Bogens største svaghed er de historiske afsnit. Især det generelle radioafsnit er yderst korfattet

og giver ikke eleven begreb om radioens særlige betydning som kulturskabende faktor. Tværtimod bliver man spist af med en leksikalsk begivenhedsoversigt og af og til ført på vildveje. F.eks. får man på side 16 at vide, at etableringen af Radio 2 »skete helt uden om radiolovgivningen, fordi Radio 2 ikke benytter sig af en egentlig radiokanal, men når 64% af landets husstande via paraboler, fællesantennener og kabelnet«. Radio 2 er nu ingen piratradio, men er på lovformelig vis omfattet af den danske radiolovgivning – uanset at den ikke distribueres via radiobølger.

Bortset herfra er bogen en glimrende værktøjskasse, der giver læreren et væld af muligheder for at kombinere, udvælge og arbejde videre. Og eleven en formidlet chance for at stifte bekendskab med et medie og dets auditive og individuelt visuelle muligheder. Ikke uvigtigt i en tid, hvor radioen for de fleste under 25 år er ensbetydende med musik og speedsnak.

*Per Jauert, lektor,
Institut for Informations- og Medievidenskab,
Aarhus Universitet.*

Albert Moran: *Copycat TV. Globalisation, Program Formats and Cultural Identity*, University of Luton Press, 1998, 199 sider.

I maj 1999 modtog DRI et fagedforbud mod at fortsætte udsendelsen af quizen *Kvit eller Dobbel*. Udsendelsen havde efter rettens vurdering ladet sig inspirere lidt for voldsomt af det britiske program *Who Wants to be a Millionaire*, som TV 2 havde købt retten til at versionere af selskabet Celdador Productions Ltd. Sagen var principiel og af en række grunde interessant. Det var bl.a. første gang, at man i Danmark havde en sådan sag, og desuden blev det helt tydeligt, at beskyttelsen af tv-koncepter lovgivningsmæssigt er temmelig speciel i forhold til andre kulturelle produkter.

Albert Morans bog *Copycat TV* bliver i lyset af den danske tv-tvist interessant læsning. Bogen drejer sig om handel med tv-formater eller koncepter, som nok er den mest anvendte betegnelse i Danmark. Moran interesserer sig dermed *ikke* for import af udenlandske programmer ej heller for den mere overordnede brug af de samme tv-genrer i forskellige landes tv-medier. Fokus er derimod på, hvordan et velbeskrevet og afprøvet tv-koncept 'oversættes' fra én national, sproglig og kulturel kontekst til en anden. Moran beskriver der-

med et væsentligt og ekspanderende område inden for tv-branchen, som der forskningsmæssigt har været og er en meget begrænset interesse for og viden om. For en dansk læser kan det være dejligt at se, at bl.a. Michael Skovmands analyse af *Wheel of Fortune* fremhæves som et af de få vigtige bidrag på dette område.

Bogen falder i fire dele, der tilsammen anlægger et helhedsperspektiv på fænomenet: I bogens første del undersøges de industrielle og de specielle juridiske aspekter ved koncept-handel, og vi får en informativ gennemgang af de væsentlige aktører på markedet. I anden del af bogen ser Moran nærmere på, hvordan udvalgte programmer er blevet versioneret i forskellige lande og tilgangsvinklen er tekstanalyse. Her er fokus på, hvordan en 'original' er forsøgt tilpasset en anden nations publikum, og der fokuseres genre-mæssigt på quiz og game shows samt soap operas. Bogens tredje del indeholder en receptionsanalyse af, hvordan en henholdsvis tysk og hollandsk seergruppe oplever de versionerede soaps.

Den teoretiske ramme for bogens undersøgelser er forestillingen om tv-mediets rolle i en kulturel globaliseringstendens, og den teoretiske diskussion udgør bogens fjerde del. Moran lægger ud med at kritisere det overdrevne ved den forestilling med en række centrale argumenter. Han fremhæver de overnationale og nationale forsøg på reguleringer. Desuden nævnes faktorer som er med til at gøre den lokale tv-produktion langt mere livskraftig i forhold til et publikum, og her spiller sprog, og hvad man kan kalde en national tv-kultur, ifølge Moran en betydelig rolle. Endelig betvivler han bl.a., at de versionerede koncepter og den direkte import af tv-overhovedet spiller nogen særlig rolle set i lyset af, at den form for tv i programudbuddet reelt er en dværg sammenlignet med programmer, der både produceres og cirkulerer alene nationalt/lokalt. Men trods disse forbehold, er udvikling af og handel med koncepter en branche i fremgang, idet behovet for programmer med en seer-succes historie stiger i takt med en voksende konkurrence på tv-markedet, hvor programmer, der ikke er istand til at tiltrække seerne, bliver mere og mere omkostningsfulde for den enkelte tv-station.

Bogens absolutte styrke ligger i dens første del. Det er her man som læser får indblik i selve fænomenet koncept-handel, og det indebærer en række spændende aspekter. Dels diskuterer Moran, hvad der overhovedet skal forstås ved et koncept, dels giver bogen et indblik i de juridiske forhold omkring handel med koncepter. Denne handel bygger i overvejende grad på et gentle-